

Dr. Jos. C. Oblak:

Velebit

(Konec.)

II.

Z vrha Višerujna ti niti »vodič« niti zemljevid ne pokažeta kake poti v veliko globino Velikega in Malega Rujna z njegovim zelenim, globokim in širokim dnom. Kakor bogve odkod odtrgana dežela zase, v velebitsko samoto prenešena pokrajina se ti zdi, okvirjena od velebitskih sten in vrhov, ki so videti od te strani nedostopni. Takisto vrh Višerujna, pod katerim se globi ta čudovita velika oaza, ki pa se, če jo od blizu pogledaš, izpremeni v kraševito polje. Takih «krških polj» je v Velebitu — čeprav manjših — še več; res pa je, da izgubijo (na tem svetu je pač tako) precej na zunanjem sijaju, ko odgrneš tajnostni pajčolan, s katerim naša fantazija odeva marsikako pokrajino iz dalje, zlasti pa tam, kjer postavlja priroda svoje kontraste v oblikah in barvah. Z Višerujna torej zreš globoko doli v neki tajni svet, ki je kakor pogreznjen med stene in vrhove, a do njega nimaš od tu vidnega možnega pristopa.

Zato ti ne preostane drugega kakor vrniti se, če ne po istem potu, pa vsaj po drugi možni varijanti. Ako si došel nanj po slabši poti, ki vodi bolj naravnost, se seveda vrneš po drugi boljši, ki te privede na sedlo Buljme. Na to sedlo moraš, ako hočeš v globino proti morju, tja, kamor stremi in mora vsak velebitski potnik vsaj enkrat v svojem življenju. To so vrata, izklesana v okviru na južni strani planine Doci. Mirno, prijazno lice te planine ne da slutiti pogleda v tako divje raztrgan, grozoten kot, kakor je grapa Brezimenjače. Le-tá je pravzaprav le zgornji, stranski udor Velike Paklenice. Kakor pravljica ti je izginila ona globoka, tajinstvena globel za vrhom Višerujna izpred oči, če se obrneš nazaj proti vedri, sveži sliki planine Doci. Pa ti odpre sedlo Buljme skoro strašljiv prizor doli v brezno Brezimenjače. Ta mogočni kontrast ti namah zagrne dvoje nežno-milobnih slik, in le sinji ozki pas morja onstran gorskih grebenov nekako blaži divje veličastje nove slike.

Buljme so mi v spominu kakor nekaka »triumfalna vrata«. Ustvarila jih je priroda kot svečan vhod v najlepše in najpretpreseljivejše,

kar ti more pokazati Velebit. Kakor med dvoje umetnih slavnostnih piramid je sedlo urezano: med skoro nedostopni vrh Buljme na eni in enako drznega soseda onstran brez imena (vsaj v karti in v vodiču ga ni označenega — kota 1617!). Niti sedlo Buljme nima označene kote, dasi tako markantno in znamenito; utegne pa imeti kakih 1200 m višine. Nenadni pogled, ki se ti odpre doli v grapo Brezimenjače in v gornji del Paklenice ter cel prelom, ki seže do morja, je silen po vtisu in se more kosati z najbolj divjimi scenerijami najvišjih Alp. Te kolosalne skalnate gromade z vsemi grebeni in »kuki« moraš videti sam. Saj tu ti prestane beseda. in tudi čopič ti odreče, pa tudi — in celó — fotografski aparat! Celotne slike ne moreš nakrat ujeti in podati, v detajlu pa vsaj v reprodukciji ne predstavlja niti sence resničnosti. Ta slika te ne povzdigne kakor na primer gori na planini Doči ali tudi na vrhu Visočice ali kjerkoli gori v bolj ali manj vedrih višinah; ta pogled te porazi in navda z grozo. Tu ne bi hotel bivati, pa makar da bi postavili v to divjino najlepšo kočo. In prav v to globino in divjino se bo treba pogrezniti.

Odvratna in grozna pa je takó le na prvi pogled; kajti prav skozi njo je izvedena razmeroma dobra pot v serpentinah (seveda ne za lakaste čevlje), strma in grapasta, deloma med debelim oglatim gruščem, tako da ti najtežje podkovanke dobro služijo — ali pa tudi ne! Vsaka pokrajina ima tudi svojo praktično obutev. Nemške »goiserce« so pač namenjene za severne Alpe; a tu bi storil vsak velebitski turist najboljše, da bi si kupil — opanke, kakršne nosi tukajšnji narod; sploh bi služile najbolje tudi drugod po naših gorah, ki so vse istega značaja; kajti onih takozvanih pravih centralnih Alp — sploh nimamo, nego le Dinaro in Dinaride! Za te pa ni boljšega obuvala kakor opanke,* ki jih je iznašla takorekoč — priroda po svojem prirodnem narodu sama. Pa navada je železna srajca, in tako sem tudi jaz stokal v teh balvanih — posebno po strmem bregu navzdol že zopet v svojih »gojzercih« in bom najbrže — še! Pa bodi kakorkoli, pot doli od kolosalne gorske udrtine je toli interesantna, da popolnoma pozabiš na take telesne težave, čeprav poteka že skoro deseta ura utrudljive hoje.

Kmalu pod sedlom se odvije od naše (glavne) poti v stran ob pobočju pod vrhom Buljme in odrastkom Višeruinja dobro nadelana steza onstran golega grebena, v katerem se košati komaj 1266 m visoki vrh Golića kot silen orjak; v zanimivi pozi mu odkimava še nekoliko nižji Bojinac. Ta stranska steza privede na nizki rob nad drugo kolikortoliko prijaznejše brezno tam onstran, v katero pokukaš tako

* Oče Knafelc so »iznašli« posebne gorenjske lesene »coklice«, ki tudi niso napačne; toda znani velebitski turist ing. Premužić nosi opanke z gumijevo podlogo — to je zlasti ob suhem vremenu idealno »velebitsko« obuvalo.

mimogrede, v tajnostno Veliko Rujno. Mi pa se pogrezamo ob robu Brezimenjače navzdol bolj ali manj polagoma po nešteti raztrganih serpentinah, ki so vse prej ko prijetne, v skoro mračno globino. V začetku redko drevje postaja gostejše; toda vkljub porajajočemu se gozdu ne vidimo onih običajnih mehkih gozdnih tal z mahom in prstjo, kakor nam jih kaže naša alpska gozdna idila; drevje je kakor zasuto v skalovje in prod in sili takorekoč iz špranj in malih kotanj, da se čudiš, odkod črpajo korenine svojo hrano. Kmalu zašumi pod nami v grapi voda, ki dostikrat tudi usahne kakor sploh v takih grapah; ko smo že globoko doli blizu struge, se ozremo nazaj; veličasten pogled visoko gori proti raztrganim debrom, vmes pa preseka Buljme! Višerujna in njegovi bližnji sosede, kakor tudi Golić, so zrastle za nami kar nekako nenadoma v velikane. Na drugi strani pa se Crljeni Kuk s svojimi belimi stenami in vsi drugi neimenovani strnejo v neprodoren, mogočen zid.

Le-ta se vleče nad tem kolosalnim gorskim kotlom, v katerega se razširi Velika Paklenica v svojem gorenjem koncu tam, kjer se strneta pod njim grapa Brezimenjače in gornji del Velike Paklenice, skoro v ravni črti: prva od zahodne, druga od vzhodne strani pod Dujmom Kneževića. Dujam Kneževića je malo gorsko selo, ki pa pomenja temu delu Velebita po svojem položaju to, kar Cortina Dolomitom. Seveda je sicer razlika precejšnja... Moraš biti vesel, da dobiš skromno posteljo, ako ti jo hoče odstopiti borni seljak; sicer pa moraš biti zadovoljen s senom, kar tudi ni napačno za — izpremembo.

Toda položaj je tak, da bi moglo tu kdaj nastati Velebitsko planinsko letovišče, ki bi nalikovalo s svojim ozadjem tudi Kamniški Bistrici. In da ni izhodišče za Paklenico, Stari Grad pod Velebitom, tako silno »daleč« po naših pojmi, bi tu že davno bilo torišče pravih planincev. Tako pa je prav ta pokrajina precej zapuščena — vstran od glavne proge tujskega prometa. Morska proga — ta je tu odločilna! — se že pri Senju izogne Planinskemu kanalu in zavije okoli Raba v obljubljeni deželo Dalmacijo, pustivši po mačehovsko ob strani celo severno Dalmacijo s Šibenikom vred, da čimprej doseže Split in za njim južni dalmatinski raj okoli Dubrovnika... In vendar je severna Dalmacija s svojim Obrovcem, Zermanjsko sotesko, s svojo Krko i. dr. evropska znamenitost!

*

Predaleč je še do Starega Grada ob morju in precej naravno je, da se tudi mi utaborimo v Dujmu Kneževića, kjer uživamo pravi planinski večer, kakor ga moremo uživati le še sredi naših najlepših gorenjskih planin. Ob robu gozda smo, ki je na tej strani tako lep in dragocen, da ga lahko štejemo med največje redkosti in znamenitosti tostranskega Velebita. Bohotno je zajel celo gornjo Paklenico tja do

Ivinih Vodíc. Na tej strani Velebita je kakor nadnaravni čudež. Je pa tudi tako skrit in čuvan, da ga od morske strani ni niti videti niti slutiti. Paklenica, ki sega od Dujma Kneževića skoro v ravni črti proti jugu do morja, zavije odtod na vzhod v ostrem kotu. Gorski grebeni (Klimenta) jo skoro docela zagrnejo. Od morske strani vidiš le grozno kamenito puščavo Velebita, a v ta veliki skriti kot gornje Paklenice je načarala snujoča priroda pragozd. — Kdo bi ga tu slutil? Kdor hoče do njega, mora skozi grozote spodnje Paklenice, o katerih v tistem večeru v obrobem gozdnem selu niti ne sanjamo... O naših planinah sem sanjal, o lepih zelenih, z gozdom obrobljenih, iz katerih gledajo skaloviti robovi, kakor reliefni okraski, v blagi harmoniji med seboj.

Brezimenjača se je pogreznila v zelenje, in vse ostrine, ki smo jih zrlí na potu raz sedlo Buljme doli, so se zabrisale... Celo Golič in Višerujna z vsemi Kuki kažejo prijaznejše lice. Nekam pohlevno zrejo v tihi mrak tudi vsi »Kukovi« pred Vaganjskim vrhom in njegovo rajdo, ki stoji v ozadju za skalnatim zidom nad Gornjo Paklenico in Brezimenjačo. Pravi sveži planinski večer nas objame in mehko občutje nam lega v pokojno dušo...

*

Ne vem, komu bi dal prednost v Dujmu Kneževića: tihemu, mirnemu večeru ali svežemu jutru, ko je vse kakor v zlatu. Vse stene okoli tebe zagorijo. Pa ti ne dá, da bi kar hitro krenil proti morju skozi Spodnjo Paklenico. Vleče te v nasprotno stran od Brezimenjače, ki tvori mal kontrast. Gornja Velika Paklenica tja do Ivinih Vodíc, do najjužnejše grape, kjer zajema Vel. Paklenica svoje vode, je prava gozdna idila, v teh južnih kraških krajih bolj redka. Razmeroma nizki greben, ki se odcepi od glavne rajde med Vaganjskim vrhom in Svetim Brdom, loči najgornji del Velike Paklenice od Male Paklenice; le-ta skoro vzporedni »prodor« sicer ni takih dimenzij kakor Velika Paklenica, a je le v zgornjem delu ločen po razmeroma ozkem gorskem grebenu od nje. Preko Močila (1055 m) (prim. Močilnik pri Vrhniku) je v tem koncu Ivinih sel lepa zveza z njo. Tudi je Mala Paklenica v gornjem koncu dosti položnejša, dočim je v svojem spodnjem sicer ne tako grandiozna, a še groznejša, ker nedostopnejša. Zna se, da drži skozi njo steza, a kaj več ti o tem tudi »vodič« ne pove.

Toda nas, ki hočemo skozi prodor Velike Paklenice do morske obale, še čaka cela pot od Dujma Kneževića skozi Spodnjo Veliko Paklenico. Ob potu te zanimajo mlini, ki imajo s svojo okroglo vzbočeno streho videz poveznjenega lonca; toda ne dolgo, in bistra vodica, ki pri Dujmu Kneževiću še krepko žubori v grapi Velike Paklenice, se izgubi v produ. Grapa Velike Paklenice je le ob času deževja tudi v svojem spodnjem delu prizor nešteti kaskad in slapov.

Videl sem že več slik (fotografskih) o njej, toda niti ena ti ne predstavlja približno divjega veličastva, kakor se ti razgrne na daljnem potu kot pravi kontrast slike, ki si jo pravkar zrl v Dujmu Kneževića. Drevje in skoro vsako zelenje izgine — sam ne veš kdaj; nakrat si sredi strašno raztrgane skalnate udrtine, na dnu silne razpoke, dolge soteske brez vode, proti kateri se mi je zdel naš Vintgar kakor mala stranska špranja, vsa odeta v zelenje. Stene z nazobčanimi robovi, stolpi in stolpiči te obdajo, na dnu pa vodi še dosti izhopena pot kakor po prirodnih stopnicah v etapah navzdol, z ene police na drugo pod njo. Seveda si ne smeš predstavljati enakomernih stopnic v kaki hiši, nego so to skale, preko in okoli katerih kolovratiš z neenakimi koraki najrazličnejših dimenzij — in satansko trdo delo si opravil, ko si prestopil zadnjo stopnico in se je zablislil k tebi skozi široko špranjo pod teboj svetlomodri pas morja... Kolikokrat te je varalo med potjo oko, ko si mislil: »Še čez tale rob, čez to zadnjo stopnico, pa bom na ravnem!« Ko si že čisto obupal v peklenški vročini (saj drugačne v Paklenici, nomen — omen! — ne more biti!), pride končno le odrešenje, suha struga se poplitvi in dobi podobo, kakršno ima skoro vsak hudournik ob svojem koncu: razrita grapa, ki seže preko daljše ali krajše ravnine do večjega ali manjšega vodotoka, tu pa skozi razmeroma široki in ravni prag do morskega obrežja. Na tem pragu se ti zopet nasproti zasmeye veselo zelenje. Blažena vinska trta dalmatinske zemlje s svojimi oljkami in breskvami in kar je še južnega rastlinskega življenja, riše v ta prag podobo malega, čeprav samotnega raja, ki naj zabriše grozotno sliko, ležečo med tiho, skrito romantiko gozdov gornje Velike Paklenice; in ta živa, svetla in jasna lepota se spaja z milino in resnobnostjo morja. Tukajšnje morje ni ona skoro turobna, temna in utrujajoča brezmejna ravan, nego dolgo ozko modro jezero. Vsi vrhovi, mimo katerih nas je vodila pot in s katerih smo prišli po brezmejno dolgih stopnicah, so zdaj v ozadju strnjeni v en sam, zgoraj narezljan in nazobčan zid: v tej celoti so žrtvali svojo individualnost. Tudi vhod v Paklenico se nekako zabriše; vse se strne v eno, rekel bi, mirnejšo sliko, ki zaziblje tudi tvojo dušo v tiho, krasno ravnovesje, ki je višek doživetja. To doživetje pa pozna le oni, ki doživlja na svojem potu prirodo, kakor umetnik svoje delo z vsemi utripi svojega srca, v najrazličnejših njenih pojavih: zdaj v tihi radosti, zdaj v prekipevajočem zadivljenju, zdaj v tesnobnem trepetu in tužni resnobesednosti. Iz nje pa si tvoja duša končno zaželi — sproščjenja v veselejšem obiležju...

Med zelenjem pod Paklenico so se zablestele tudi že prve skromne hiše, in proti morskemu bregu jih je vedno več. Skoro se pred nami že razvija njih vrsta... Skromno in neusiljivo se zariše v obzorje

majhen stolp še skromnejše primorske cerkve. Prvi tihi pozdravi dobrih ljudi! »Majken« dučan, trgovina obrtnika, končno gostilna — v bližini cerkve seveda. Kar tako brez napovedbe se je postavilo pred tebe priprosto in nežno, majhno in skromno dalmatinsko selo, brez očitnih »znamenitosti«; je pa selo samo zase pod temi vrhovi v tej pokrajini — znamenitost. Glej: dalmatinski Stari Grad pod Velebitom! Okrogel, napol razpal stolp (Večka Kula) na malem, v morje naprej porinjenem plitvem, samotnem rtiču v nekoliki razdalji menda edina vidna priča — nekdanjosti. Koliko je še Starih Gradov tu doli in tam gori ob Primorju! Nič manj nego »Novih«! Mimo koliko Starih Gradov me je že vodila moja pot! Nobenega si nisem zapomnil; tega-le pod Velebitom pa sem si in si ga bom. V njem sem užival v blaženem miru še enkrat ves južni Velebit, ki mi je v tistih urah, ko sem čakal na parobrod (tod mimo pride le dvakrat na teden), še enkrat ves, kakršen je, v vsej svoji grozoti in milini splaval pred oči . . . Stari Grad! Nate sem ves čas mislil, ko sem pisal o Velebitu; zadnja beseda tega spisa tudi veljaj Tebi: »Stari Grad pod Velebitom, zdravstvuj!«

Viktor Pirnat: *

Po Gorjancih

(Dalje.)

III. Po gorjanskem kotlu.

Najzanimivejši del vseh Gorjancev je brez dvoma obširni kotel med Svetim Miklavžem in Špilarjevo špico, ki ju na južni strani veže nategnjena Ravna gora s številnimi zelenimi košenicami. Nalik bujnim oazam sredi temnega gorjanskega lesovja mežikajo v prostrano Šentjernejsko polje; draguljem slično krase obsežno krono gorjanske prirode, ki jo prepletata srebrna trakova gorjanskih hčerk: Pendirjevke in Kobile.

Sestri sta si, rodila ju je skupna mati, skupno ju napaja in vendar ne vesta druga za drugo in se najmeta šele v mehkem objemu daljne Krke. Njun tek loči strm in robat gorski greben, ki se spušča iz južnega gorjanskega višavja kot ozek, stisnjen nos v dolino in razdeli obsežni kotel v dva dela, v dve divni soteski, krščeni po živahnih potočkih, žuborečih med belim kamenjem in bujnim mahovjem ter med mladim grmičevjem mimo preperelih hlodov in sivih ruševin.

V vzhodnem delu Gorjanskega kotla prihiti na dan izpod zelenega Tisovca brhki Pleški potok. Dva, trije izvirkki ga ojačijo in kot Kobilščica, oziroma Kobile, hiti iz temnega gorjanskega objema na plodno polje. Komaj rojena in še ne prav potoček, je do zadnjega časa že gnala veliko žago v globoki zaseki doli pod Kozjim Hrbcem.

Suha riža je bila napeljana visoko gori v rebri Kobile, krasni bukovki hlodi so grmeli dan za dnem, leto za letom v dolinò, zeleni bregovi Kobilščice so se dušili pod gorami žaganja, trsk, hlodov in desk, divno gorjansko samoto je plašil rezki glas žage. Zbežala je divjačina, pobegnili so škratje, in deviška gorjanska природа je ostala sama v svoji goloti žalostna, oskrunjena.

Teško je človeku ob pogledu na ona razorana pobočja, kjer še zdaj leže — slično življenjem, od vojne vihre uničenim — sivi gorjanski orjaki, mogočne bukve, ki jim je ostra sekira presekala nit življenja, ki jih pa človeška sila ni mogla dobiti v dolino. In zdaj trohne gori kakor njihove preperete vrstnice, ki sta jih podrla čas in vihar; skupno se vračajo v naročje matere zemlje, novemu zarodu v oporo.

Izginila je na srečo žaga, odnesli so njena poslopja, okrnjena pa je, žal, ostala divja lepota planinske narave, ki so jo doslej še povsem nepokvarjeno očuvale dobre vile onstran grbastega grebena v prelestni Pendirjevki. Pa kar so Kobile že morale doživeti, to grozi sedaj deviški Pendirjevki. Tehnika si osvaja tudi najbolj skrite kotičke gorjanske prirode; svoje grabežljive prste izteza vanje, ne meneč se za romantiko, in tudi v Pendirjevko si reže cesto težki tovorni avto, ki bo brezbrizno dan in noč odvažal v širni svet ono, kar je природа tako ljubosumno čuvala, svoje neprecenljivo bogastvo: les. Sreča božja, da tam nad Gorjanci ne teče železna pot! Bila bi smrtni nož njenim divnim šumam.

V razsipnem izobilju in silnem bogastvu gorjanskih gozdov se vse to veliko plenjenje njihovih krasot še vedno komaj opaža. Kdor onih bujnih bregov ni gledal že pred leti, bo videl še vedno samo divjo lepoto komaj dotaknjene prirode, ki nudi obiskovalcu vsega v zvrhani meri. Le da je obiskovalcev baš v teh soteskah in po okoliških robovih zelo zelo malo. Vse leze le na glavne vrhove, se divi razgledu in planinskemu cvetju in opojnemu vzduhu, občuduje razjedene grape in oble pašnike; o pravem gorjanskem svetu pa nima pojma, kdor ni bil v Kobilah, na Gomili in v Pendirjevki.

Iz Novega Mesta je peš tja najbliže čez Brusnice in vinorodni Tolsti vrh. Mimo gradu istega imena in skozi vas Gorenjo Orehovico je tam za prijazno zidanico Tičenco že Cerov Log, lična in slikovita vasica ob podnožju gorjanskega Svetega Miklavža.

Pred znamenjem onkraj vasi je treba preskočiti potoček Cerovščico, ki ni nič drugega ko naša živahna Pendirjevka, le da so jo vaščani tu doli krstili po svoje. Na levo vodi skozi mal gozdiček lepa cesta v bližnji grad Prežek, desno pa gre razorana vozna pot v osrčje Gorjancev. Tej sledimo mi.

Strme stene Svetega Miklavža se nam bližajo z vsakim korakom. Že prav dobro razločimo posamezno drevje gori do cerkvice, ki se

izteza preko obraslega vrha. Potoček, ki smo ga za nekaj minut zapustili, se spet oglasi nekje spodaj na desno. Le čujemo ga. Okoli nas samo drevje, gozd, ki sega preko gorskih robov tja v daljni Žumberk do bratov Hrvatov. Pot je lepa, široka, udobna, le mestoma razruvana od težkih vozov, na katerih spravljajo kmetje drva z Gorjancev.

Pa to se godi navadno le pozimi »na vlak«. Na gorskih robovih poleti posekana in obsekana kratka debla sprožijo po prirodnih, zasneženih rižah v dolino, tam jih medsebojno zvežejo, oziroma spno z verigami kakor železničarji črne vagone, spredaj vprežejo konje, ob straneh popravlja pomočnik ter ravna na ovinkih in nagnjenih potih dolgo vrsto hlodov — in »vlak« se brezhibno pomiče po zmrzlem snegu svojemu cilju naproti.

Svet se čim dalje bolj zožuje in sami ne vemo, kdaj smo pravzaprav zašli v globoko sotesko. Le nebo še dosega pogled; desno, levo strma šumovita pobočja, pred nami le vozna pot in brbljajoči gorski potoček, kojega valčki se prešerno pode od kamna do kamna. Pod ruševinami Tavčarjeve žage jih zajame široka skala in preko njenih raztegnjenih pleč padajo šumeč v ljubko kotanjo, ki kar privablja človeka, da bi se zleknil vanjo in si ohladil razgreto telo.

Toda bilo bi nevarno, ker postaja soteska že sama vedno bolj sveža in oživljajoča. Skoro bi se hoteli posolnčiti na mali planoti pod strmim Bezgovcem. Tam res kaj radi posede in južinajo gorjanski lovci, ki so ves dan zaman brodili po gostem lesovju, kličeje brhke srnjake ali oprezaje za dolgouhimi strahopetci.

Vsa ta in druga plemenita gorjanska divjad pa ima svoj raj malo naprej, kjer se gorske stene nekoliko odmaknejo, da je dovolj prostora za slikovit in precej obsežen otok sredi bujnih lesov, za Pavlinov travnik. Nikomur ni bolje znan od divjih lovecev. Na eni strani raj brezskrbne divjačine, na drugi strani njena grobnica. In če budno oko gozdarjevo sledi nepoklicani puški, se njen lastnik kaj lahko umakne v strmine proti Svetemu Miklavžu ali pa izgine preko nizkega sedla onstran soteske tja čez Kiro in mihovske vinograde doli proti sivemu Prežeku.

Tri četrt ure je do tod iz Cerovega Loga. Raznolika, slikovita pot. Zdaj ob desnem pa spet ob levem bregu se vleče dalje v notranjščino. Mostov in brvi ni. Skakati je treba preko kamnov in čeri ali plezati črez očrnele hlode, včasih je celo nemogoče preprečiti korak v vodo. Pa saj je plitva in bistra — kdo bi se je bal!

Pred leti je bila ta pot nepopisno lepa, divna, bolj steza ko kolo-voz, zarasla, prepredena. Le pastirji in drvarji so jo uporabljali. Zdaj jo postopoma širijo, izpreminjajo jo v široko cesto, postavljajo mostove in uničujejo pravadne čare večne prirode. Kolika škoda!

Naraven, povsem nepokvarjen je le še zadnji del Pendirjevke. Tu se človek rine dalje še med širokimi lapuhovimi listi in pekočimi koprivami, stopica črez potoček in meri mokre stene. Tam naleti tudi na gorjansko čudo, na presihajoči studenček »Minutnik«. Le nekaj korakov je proč od steze v podnožju strmega Svetega Miklavža. Kdor ne ve zanj, bi ga niti ne opazil. Iz majhne zemeljske vdolbine, ki je vsenaokoli močno zarasla, priteka voda nekaj minut prav močno, potem polagoma pojema in nenadno povsem usahne. Zadnje kaplje je posrkala peščena zemlja, kolikor se niso izgubile med kamenjem v bližnjo Pendirjevko; vse je tiho in mirno. Pa se oglasi nekaj v osrčju vdolbine, v notranjščini se začuje šumenje in nenadno, kakor je izginila, se voda zopet pokaže; tako se ponavlja večni obtok dan za dnem, desetletje za desetletjem. Najstarejši ljudje in gorjanski pisci poznajo in omenjajo čudoviti »Minutnik«, najbolj strahotne pravljice nastajajo ob njem; saj si pojava in delovanja ljudstvo ne zna tolmačiti.

In vendar je »čudež« čisto naraven in preprost. Apnenasto Miklavževo podnožje je pod zemeljsko plastjo napokano in skozi drsi voda, iskaje izhoda. Razpoka ni ravna, temveč prelomljena in ob gorenjem prelomu od vode razjedena in malo razširjena. Višje zadaj je dotočna odprtina ožja. Voda se zbira v razširjenem predelu in ko se prostorček napolni, se po fizikalnih zakonih izprazni kot zavita natega. Ker je dotok ožji od iztoka, voda ne izteka venomer, temveč mine nekaj minut, da se zbiralnik zopet napolni. Odtod »Minutnik«. Ne vidimo vanj, a ta razlaga drži.

Od »Minutnika« dalje je pot vedno bolj divja, dokler ob podrti pleterski žagi ne zavije iz soteske navkreber proti Svetemu Miklavžu. Markirana je in tudi že prej pelje strm odcepek od potočka navzgor. Treba pa se je grizti v kolena.

Silen je pogled na gorjanske robove, ki na jugovzhodu zapirajo mogočni Pendirjevski kotel. Od vseh strani visoke, strme stene, največ porasle, posejane pa mestoma tudi z ogromnimi pečinami.

Iz hudournikove struge raste velikanska, stožčasta, z mahom porasla skala. Razpadajoče svinjske kolibe v bližini še večajo romantiko pokrajine, ki je divja, naravna, nepokvarjena in zato tako lepa.

Šumljanje po bregu hiteče vodice se čuje, debela žaba čepi sredi pota, kakor bi čuvala vhod v bajno kraljestvo gorjanskih škratov: v tajinstveno Hudo Peč. Kamenito goščavje, visoka praprot in plazeča mokrota so preddvori skrivnostnih bivališč. Nov skalni velikan se prikaže na levi in na njem dve silni bukvi, mrtvi straži gorjanskega kraljestva.

Mrko se dvigajo iz strmega brega njegove silne pečine, napokane, razjedene, fantastične. Mlade bukve se plaho stiskajo k skalnim stenam, natikajo se po vrtočlavih izrastkih in vrhuncih ter s svojim

bujnim zelenjem zakrivajo pošastno goloto divjega pečevja in blažijo grozoto temnih sten.

H u d a P e č! Tajinstveno bivališče gorjanskih škratov in vil, pravljična zakladnica davnih vekov ...

Več markacij kaže na pečino, ki jo široko sedlo deli v dva vrhova. Po ozki polici nad strmo steno dosežemo po nekaj nesigurnih korakih glavno pečino. Prostorna je, porasla z mahom, reso in divjimi vrtnicami. Tudi rododendron cvete tam in tisa se spenja proti nebu, ob sivih deblih stoletnih bukev pa grozi s svojimi vedno zelenimi bodičastimi listi božje drevesce.

Pogled z roba pečine v vrtoglavo globino in doli v Pendirjevko ter preko Gomile na Šentjurneško polje je edinstven. Divno se spuščajo strmi gorski obronki v ozko dolino, v dalji šumi voda, v zraku žvižga kragulj, nekje ob gorskem robu počí puška. Pravljičen svet! Dolincem je zlezal v kosti in mozeg; vsak paglavec pozna hudomušnega Pendirjevčka, neugnanega škrateca iz Hude Peči.

Tod mimo gre pot k Svetemu Miklavžu. Poldrugo uro smo od Cerovega Loga, do cerkvice na vrhu je še dobre pol ure. Strmo od sile. Mestoma preide pot v položne serpentine, najlepše pa se hodi po pobočni rebri, ki ji je narava sama izgledila pot, da se človeku zdi, kakor bi šetal po parku, le da mora navkreber.

Pa kasno je že. Pendirjevka se zavija v hlad in v polmrak, vrhovi in robovi kotline žarijo v popoldanskem solncu. Mesto k Miklavžu urno v dolino, pa preko soteske tja onstran na grbasto Gomilo, da se pred večerom naužijemo prelestnega razgleda. V pičli uri smo gori. Preko globokega zarezanega koloseka splezamo na najvišjo košenico.

Pod nami obe kotlini: Kobile in Pendirjevka. Divno, čarovito! Večerno solnce rdeči silne pečine nad kobilsko zaseko, da nalikujejo grozečim nedostopnim trdnjavam, Huda Peč se strahotno zavija v pendirjevške megle, pri Svetem Miklavžu se oglašá zvonček — pozni potniki natezavajo vrv — in dalje se izgublja oko preko dolenskih goríc tja do snežnih velikanov.

Spuščamo se v dolino, zdaj po robu, pa spet po pendirjevski strani. Po bregovih cingljajo zvončki pasoče se živine, pastirčki vriskajo in prepevajo, mi pa obstanemo na poslednji košenici podolgovate Gomile, na sedlastem Grobišču, nekdanji mogočni gorjanski naselbini, o kateri pričajo številne izkopine in ki živi v čudovitih pravljičah podgorskega prebivalstva. Izginilo je gorjansko mesto, prekrila ga je zemlja, v kateri počivajo njeni razboriti stanovniki, le slikoviti sočni pašniki zro veselo v dolino, radovaje se krasnega razgleda.

Veter pošumeva in z njim beži v daljo božji dan. Solnce se poslavlja. Dolina se vtaplja v mehkih obrisih gričev, holmov in goríc, vedno svetleje valujočih proti nebu. Vzhod žari in se preliva v tisoč

barvah. Gorsko gnezdo Javorovica mežika v dolino kakor zaspano dekletko, ki mu ni za pisani šopek Špilarjeve špice; saj ga je vajeno: vsak večer ji počiva oko na njenem sijaju. In bližnja košenica Bukova Draga zaman zardeva, strahotne Vešče in sloki Kozji Hrbec jo dobro poznata; sosedje so si; takisto si bližnja Zelena Reber odveč prizadeva, da bi pozlatila svojo sočno, a naveličano obleko, ki jo pripenja na mahoviti Tisovec in razjedeni Veliki hrib, zadnja gorjanska jasa Skradje pa se preganja s pošastno dolgimi sencami ožganih in od strele okleščenih debel, ki kljubujejo mrazu in solncu in žugajo v zasenčeno kotlino, kjer sta Kobilščica in Pendirjevka nemoteno zasanjali. V sanjah šepetata davne zgodbe plašljivi divjačini, ki je pod zaščito večernega mraka prihitela na njune bregove, da ob najmanjšem šumu spet bliskoma izgine v temnih gorjanskih grapah.

»Kraj tihe vasi

Marijo zvoni...« (Kette)

Prazni so vinogradi na Kiri; zato pa so tem bolj polni sodi doli v prežeških kletih. Le kratek gozd nas loči od njihovih belih zidov, ki gledamo nanje ko ptič v drznem poletu. Mimo glav že plahutne netopir, v smrečju zaskovika sova, v dolini zapoje fantje...

Za njihovimi glasovi gremo. Mihovski Udovič ali pa vrhpoljski Kos nam okrepi utrujeno telo; potem pa na voz in preko tihih vasic in mimo mrkih gradov, preko širnih polj in globokih gozdov smo vedno dalje od temne krivoljke, ki se odraža na jugovzhodnem obzorju. Vegasta pot strmih bregov in sanjavih dolin nepozabnih Gorjancev so za nami; poslavljamo se od njih do prve prilike, ko od novomeške strani pohitimo v njihovo tajinstveno naročje... (Konec I. dela.)

Iglič Maks:

V neurju preko Szalayevega grebena Turske Gore

To-le ni opis; je odkrita samoizpoved:

V Žlebu smo stopili s snega k steni. Tiho smo obuvali plezalke. Vreme je kazalo na hudo uro. Vse nas je tlačila mōra, ki se spuščala s stene nad plezalca, ko se ji približala. Za hip smo še postali ob skali na snegu. Čuden je tak trenutek: V duši zaslutiš nevarnost, ki te svari; vendar siliš v steno. Tedaj človek že nima več volje odločanja; v dolini se ti je zbudila volja za plezanje — in moraš ji zadostiti.

Tiho in zamolklo je bilo nebo, mir pred izbruhom. Gore so pričakovale nevihte. Mi pa vendar naprej!

Prvi je splezal med skale. Počasi se je zvil kvišku. Očitno se mu je poznala nevolja, da se je odločil, in mōra, ki ga je tlačila. Najrajši

bi se bil menda umaknil. Kakor da se je spomnil nečesa v dolini; zazdelo se mu je vse skupaj skoraj neumno. Opazil sem to in ga nalašč tiral z besedami dalje.

Na ugodnem mestu naju je zavaroval. Splezal sem za njim kot drugi. Sunil sem kamen s skale na sneg, zdražljivo sem zavpil prvemu, naj vleče vrv, ki se mi je zapletala med nogami — bil sem prazen in top, kakor brez razsodka. Doplezal sem tovariša, ki mi je prepustil zavarovanje tretjega. Tudi on je šel neodločen za menoj. Pod nami je rasel prepad.

Stene so temnele pod žalostnim jutranjim nebom. Iz kaminov so se parile bledikaste meglice, izpuhtevale in plahnele. Težka žalost je legala pod njimi na skale. Iz temačnega žleba se je zaletel ptič preko nas v nebo. On tako; kako pa mi? Kar neumno se nam je zdelo naše početje. Nevšečni smo si bili drug drugemu in smo raje molčali. Plezal sem dalje. Ne spominjam se več na teren. Le toliko vem, da sem ponekod krčevito grabil za oprimki. Besnost se me je lotevala. Tovariša pa sta se bila otalila in sta me prijazno vpraševala, kakšna je skala — kakor da me ne vidita, kako plezam! »Sijajna!« jima odgovarjam. Razveselila sta se, še v dobro voljo sem ju spravil. Za mano plezata iznova, z lahkoto premagujeta, kar sem jaz premagal s skrajno nevoljo. — Plezalčevo razpoloženje je res nekaj čudnega: sam ne ve, ali več prepleza z razpoloženjem ali več z močjo in voljo.

Višje gori je stena vedno bolj visela proti nam. Zabijal sem klin v skalo. Nekje spodaj se je oglasil človek. Njegov glas me je dražil, tovariša pa sta mu veselo zavriskala. Tolkel sem s kladivom po klinu in kamnu z vso močjo. Zavarovan sem splezal dalje. Skala je bila krušljiva, kakor v dolini človek, ki se moraš nanj opreti, pa veš, da te bo izdal ob prvem tršem prijemu. — Oprl sem se na skalo in izpustil. Zamajala se je in obstala. Zgvozdil sem na varno v kamin, ki se prekolje v grebenu.

Medtem so se stene popolnoma zameglile nad nami. Vsa veselost tovarišev je izplahnela. V čudni mešanici čuvstev smo splezali skozi zajedo na greben. Na obeh plateh je zmanjkalo tal. Iz neba so prišle prve kaplje. Skale so se orosile. Prav nič nismo hiteli. Včasih se je strgala megla ob skali, prodine sem videl skozi in zdelo se mi je, da smo se poslovili od doline in da bomo plezali dalje, vedno višje in dalje. Bilo mi je prav vseeno, če bi se odpiralo pod menoj neskončno žrelo ali pa bi meter pod nogami bila najlepša ravnina. Ne oi šel z grebena. Saj sem tako — hotel!

Nismo dolgo plezali po grebenu, ko se je pojavil pred nami ogromen stolp. Črn je rasel iz megle, neuklonljiv, curki vode so brizgali po njem. Takšen je moral biti samo takrat v naših dušah. Z grozo nas je tlačil na skalo. »Ognili se ti bomo!« smo se opravičevali. Člo-

vek iz doline meni, da ga mora še skala razumeti. Pa vedno gosteje je deževalo, iz neba se je utrnila strela, skale so zgrmele nekje med meglami. Glušilo nas je, pralo je po nas in treslo; ščemeča, bledikasta sivina nas je bodla v oči. Ognjene niti so predle po nebu in megle so valovile v gromu... Ubogi človek! Hotel sem se prevariti, češ, domá si in se ti sanja o nevihti. Ni šlo. Mrzla resnica nas je tiščala za vrat, drgetali smo od mraza.

Ko se je pomirilo, smo plezali dalje. Z divjo jezo se je gnala voda, uničevalka višin, in rušila kamenje v prepade. Malo prostora je na grebenu in še tisti je bil ves opolzkek. Dražilo me je, ker sta se tovariša tako previdno obirala za meno. Imela sta prav: morda bi jaz igraje zletel v prepad; saj mi je bilo vseeno — le na vrh sem hotel, proč od tod. — Tretji je govoril o nekem izhodu na desno mimo navpične zadnje stene, ki je nismo videli. Šli smo tja. Čim višje smo bili, tem težje je postajalo. Hinavsko blizu se nam je iz Žleba režal sneg. »Kar dajte«, se nam je silil; »boste preje doli!« Splezali smo vsi trije pod previsno, za komolec široko špranjo. Zatoхло je puhtelo iz nje, megla je zakrivala njen konec in ko črn trak se je izgubljala v višino. Neprijetno je plezati v padec. Splezal sem v kamin, samo da sem se gibal. Metal sem zagvozdeno kamenje v globino, da bi bil previdnejši. Sredi špranje sem pričel drseti. Prvi hip se mi je zdelo prijetno, toda z grozo sem se zavedel položaja: razprl sem roke ob stene in tiščal z glavo in s hrbtom ob stranico. Nisem zdrsnil. Znova sem pričel plezati kakor gosenica, ki ji je zdrselo na gladki šipi, počasi in vztrajno. Dosegel sem robova zajede in se dvignil iz nje na vrh grebena. Povedal sem prezebajočima tovarišema, da smo rešeni. V drugo sta se razveselila. Drug za drugim sta se pojavila na vrvi iz megle. Oduren je bil kamin, ko sem ga gledal od zgoraj, ustrašil sem se prepada in padca. V tej špranji se srečujeta življenje in smrt, na vrhu ždi strah.

Stekli smo po ravnem grebenu na stezo. Nevarnost je končala sama sebe. Po dolini smo zadišali, usta so se nam razvezala, megla se je razcefrala in vse »tisto« je ostalo na grebenu: precej blizu smo si bili...

Odšli smo z vrha v vsakdanjost. Pozabiti pa ne morem in izpovedati sem se moral.

V spomin Franu Kocbeku

Dne 7. avgusta t. l. je preminil, 67 let star. Bil je še krepak, vseleč se življenja in dela. K otvoritvi Kocbekovega Doma na Korošici je hotel osebno priti. Obljubil je tudi udeležiti se proslave 30letnice pri Češki koči in je ob tem povodu pripravil spomenico, da počasti češke planince, ki so z njim skupaj gradili to znamenito kočo, a jih je po vrsti že pobrala nemila smrt. Prehitela pa je tudi njega.

Preminil je mož, ki je vse svoje moči posvetil razvoju slovenskega planinstva v Savinjskih Alpah. Preko 25 let je vodil neizprosno borbo proti onim, ki so hoteli Šavinjske Alpe napraviti za nemško domeno in so pripravljali zgradbo velike turisticke naselbine baš v Logarski dolini, češ, tam naj postane močna nemška trdnjava (glej oklic Porschetov 1912.). Ta boj ni bil lahak, saj se je vršil na bivšem Štajerskem in Koroškem, koder so vsa oblastva in politična zastopstva podpirala težnje nemških nacionalcev.

Pa je vendar zmagal! Imel je oporo v velikem našem prijatelju profesorju dr. Frischaufu in je posebno znal pridobiti za našo stvar domače ljudstvo. Tozadevno podrobno delo je sam najlepše opisal v spomenici »Savinjske Alpe« (1926.) v poglavju »Moji planinski spomini«; zato ga tukaj ne ponavljamo.

Po rojstvu ni bil sin planin; rojen je bil 28. januarja 1863. v Loškem vrhu v Slovenskih Goricah; od tod je tudi prinesel svojo živahnost in šegavost. Služboval pa je kot učitelj vseskozi v območju planin: najprej v Žalcu in na Rečici pri Mozirju, od leta 1890. naprej pa kot nadučitelj v Gornjem Gradu, kjer je ostal tudi potem, ko je stopil (1922.) v pokoj. Tako se je v naših planinah popolnoma udomačil.

Ko se je ustanovilo leta 1893. Slovensko Planinsko Društvo v Ljubljani, se je takoj pridružil in še tisto leto ustanovil našo Savinjsko podružnico in bil potem njen načelnik preko 30 let.

Pod njegovim vodstvom so bili zgrajeni znameniti zavarovani poti skozi Turski Žleb in na Skuto, ob slapu Savinje na Okrešelj in odtod na Kamniško sedlo, pot od Moličke planine na Ojstrico, stara pot čez Planjavo in Kamniško sedlo ter pot na Brano, znamenita pot preko Konja itd. Njegova dela so: stara Kocbekova kočica na Molički planini in tamošnja kapelica, Gornjegrajska in Lučka kočica, posebno pa lepi Frischaufov Dom na Okrešlju; on je pridobil Slovenskemu Planinskemu Društvu svet, kjer stoji Piskernikovo zavetišče v Logarski dolini, in je pripravil pridobitev te postojanke z zadruge »Rinka«. Na njegovo iniciativo in pod njegovim vodstvom se je zgradila Češka kočica, pripomagal pa je tudi pri stavbi Kamniške kočice na Kamniškem sedlu. Za svoje zasluge je bil imenovan za častnega člana SPD.

Mnogo se je trudil za izboljšanje prometa v gornji Savinjski dolini. Vodil je akcijo, da se je zgradila cesta iz Luč pod Iglo do Solčave in pozneje tudi od Solčave v Logarsko dolino. Takisto je propagiral izboljšanje cestne zveze iz Luč čez Volovljek do Črne in je sodeloval pri vseh anketah in naporih, da bi se zgradila železnica iz Kamnika čez Tuhinj v gornjo Savinjsko dolino.

Kocbeka pa tudi prištevamo prvim in najboljšim našim planin-
skim pisateljem. Bil je iz vsega početka zvest sotrudnik »Planinskega
Vestnika«, kjer so priobčeni spisi: »Po štajerski Beli na Konja«
(1895), »Črtice iz Savinjskih planin« (1895), »Frischaufova 60letnica«
(1897), »Iz Luč na Ojstrico« (1898), »Na Olševo« (1898), »Metereo-
loška opazovanja pod Ojstrico« (1899), »Logarjeva dolina« (1900),
»Spomini na Planjavo« (1900), »Skozi Turski žleb na Skuto« (1900).
V Ilustriranem Narodnem Koledarju je priobčil: »Izlet v Logarsko
dolino« (1906) in »Izlet v Savinjske planine« (1907). Skupaj s Kosom
je izdal prvi »Vodnik za Savinjske planine in najbližjo okolico«
(1894), samostojno pa novi vodnik »Savinjske planine«, ki je še
danes po svoji preglednosti eden najboljših planinskih vodičev. Izdal
je 9 letnikov Planinskega Koledarja, ki ga je zelo praktično priredil
kot majhen kašipot za celo področje SPD. Pomenljiva je njegova
brošura »Dr. Johannes Frischauf« (v proslavo 70letnice — 1907). Naj-
lepše njegovo delo je obširna knjiga »Savinjske Alpe« (1926.) kot spo-
menica ob 30letnici Savinjske podružnice.

Res, velike zasluge si je stekel pok. Kocbek za SPD. Trajen
spomin si je postavil v planinah in s planinami sam po svojem delu.

T.

Dr. J. Šašel:

Imenoslovje Koroških Karavank

(Dalje.)

III. OB Spodnjem Rožu.

Vzhodno od sedla Črvič se sleme Karavank zopet izdatno usloči na jug,
da napravi severno prostora razčlenjenemu predgorju. Toponomastika tega pre-
dela je zelo nestalna. Že takoj prvi značilni hrbet, Bärentaler Kočna 1840 m na
špeciálnih kartah, nosi docela neumestno to ime, kakor je dobro ugotovil Badjura,
ki ga je krstil za Belsko planino. Pa tudi to ime se mi ne zdi prikladno,
planina z istim nazivom obstoja že v Bohinjskem kotu; zato bi bilo želeli, da se
ustali koroško in izrazito ime Struška za ta hrbet. Vzhodno seže do sedla
1696 m, ki ga Badjura imenuje Medji Dol — tudi neumestno; po mojem znanju
se imenuje tako jugozapadni dol (severni pa Medvedji Dol), dočim sedlo
samo imenujejo Korošci Medvedjak ali Medvedji Dom.

Severno Struške je sedlo Mrzla Raven 1466 m, nakar se dviga stožec
Mačenski Vrh 1685 m, ki pošilja severozapadni rob na Mrzlo Peč 1235 m
in Bučovnik spodaj, ki z vzhodjem Posip stisne vhod v Malo Suho; ta
hudournik se cepi na prod izpod Struške ter izpod Mrzle Ravni (izpod Gip-
sarjev); deli ju hrbet Lišče, iz katerega se dviga vršiček Kobiljak.
Tudi na vzhod se vleče od Močenskega Vrha doli rob na Strmo Peč in
Zdrtnjak 1352 m, ki ob Skočniku spodaj zoži strugo Bistrice.

Dolgi hrbet od Medvedjaka do Zelenega Roba 1962 m imenujejo Ko-
rošci Vájnaž,¹ zapadno razklano pobočje pa Ševnjak;² višini 2016 m na
sever je postavljena čuklja Zeleni Turn 1822 m, ki deli zapadno Žnidar-
jevo od vzhodne Kladsenske Krnice. Od višine 2102 m pa se širi se-
verno peščeni plaz Dolga Riža, severno Zelenega Roba pa Široka Riža.

¹ Ime nastalo menda iz Lanež.

² Ta Kotanja se imenuje tudi Kranjska Rit (Badjura: v ridi).

Od Zelenega Roba dalje se zaokrene sleme Karavank zopet na vzhod ter se dvigne do najvišje točke, na Visoki Stol 2236 m, severovzhodno plat (2103 m) imenujejo Korošci Belšico; ob njenem koncu je na slemenu zanimiva udrtna Vatelca,³ iz katere se dviga vzhodno Visoka Vrtača, severno pa stožec Svačica 1960 m, južno pobočje (steza na Vel. Stol) pa se imenuje Mel. Severno Svačice je sedlo Vrata 1712 m, severozapadno pa se dviga gromada Ovčjega Vrha 2016 m; ta pošilja severozapadno goli rob Rogáčovec 1801 m na Močilo 1535 m, severno pa Kózenski Rob 1581 m in 1215 m, med tema se razprostira dolec Kózjak, južno pobočje Ovčjega vrha zavzema Mačenska planina, jugovzhodni rob Mali Vogel 1884 m pa se končuje vzhodno v ostrem grebenu Štinceh;⁴ na sever se odcepi daljši hrbet preko prevale Jame na Vgrízevo planino 1560 m in Kosmático 1658 m, sedlo Cjanovec, Veliki Rob 1463 m (severozapadno se odcepi Krniški Rob 1324 m in 1092 m), Prant 1340 m, seča Iskroba 1241 m; Klado, Reber in Pavčev Rep.

Rez vzhodno od Vatelce se je doslej nesporno imenoval Vrtača, Badjura ga je prekrstil za Nemški Vrh; s tem imenom pa označujejo Korošci samo višino 1930 m pri Malem Stolu. Res je, da se imenuje sedlo preko Vatelce in južna planina tudi Vrtača, zato pa nazivajo Korošci vrhove 2103 m in 2180 m Visoko Vrtačo. Želeti je, da pri tem ostane! Visoka Vrtača kaže na sever skoraj navpično steno, razklano od vrha navzdol po Jurjevi Drči;⁵ pod to steno se širi peščen plaz, iz katerega štrlijo posamezne čuklje (Vorlice, Škrčove Peči) in ki je deloma poraščen s cretjem; Dolgo Rušje, Crnivje. Severno se plaz polagoma niža na Zvrhnjo in Spodnjo Trato, Prag in Mlako ter preide v Poden, najmičnejši dol osonjih Karavank.

Ob Visoki Vrtači se greben pretrga, državna meja preskoči preko globoke Škrbine Žleb na severno Visoko Zelenico, koje najvišji vrh se imenuje Palec 2028 m. Od tu se vleče na sever daljši hrbet preko sedla Dolič 1640 m na Rjávico 1789 m, koje vzhodno plat tvorijo Strgane Peči, severno pa se razprostira Strahova planina; ta pošilja na sever stranski Požgani Rob, ki se končuje z Vranjo Pečjo, da oklepa dolec Vrtalšje,⁶ katerega obrobja nadaljnji hrbet Sveta Peč 1554 m, Konjska Frata, Mečičarska Peč 1600 m, Volčja Jama, Kačjak 1394 m, kojega zapadni rob Matégva (tudi Strmec) 1263 m zapira vhod v Vrtalšje; hrbet pa se nadaljuje na Bárento, Kozji Hrbet 1136 m in se končuje odsekano s Pošino nad Sopotnico. Celi ta dolgi hrbet deli dol Poden od vzhodnega dola Brodi.

Na severu zapira te dole v isti višini z Mačenskim Vrhom predgorje: Psinski Vrh⁷ 1577 m (ta pada na sever v terasah, višje: Muzje in Luže, nižje: Sine, pošilja na jug rob Vršič 1257 m, jugovzhodno vnožje: prod Lerše in seča Žantén, vzhodni rob: Posmojèna Frata), sedlo Vranjica 1120 m (severno jarek Kobilnjak, tudi Kuhelnov Gra-

³ Beseda vatelca pomeni v narečju glinasto skledo, v kateri se praži moka za žganke.

⁴ Štince = štengice.

⁵ Jurjeva Drča, tako imenovana, ker po sv. Jurju od krščege se kamenja porjavi.

⁶ V dolcu Vrtalšje so goličave Feldre in Mehka Dolina, na katerih so baje Turki obtičali, ko so naskakovali kristjane na Sveti Peči.

⁷ Vrh je dobil nedvomno ime po Posinivasi, ležeči ob severnem vnožju in ki se v narečju izgovarja: Psinaves; beseda je nastala gotovo iz Posina-vas (vsi osonji travniki ob vnožju se imenujejo sine); nemška prestava »Hundsorf« je vsekakor pogrešna!

ben), Plànjava 1465 (terasa ob južnem pobočju Ograde, severna terasa Velka Raven, nižje št. Janške Rute, od teh na sever strmo pobočje Priklonine, vznožje Hrastje), sedlo Albink 1360 m, Žingarca⁸ (tudi Bundrovca) 1462, 1554, 1589 in 1562 m, ta se niža na sever v terasah Svanica, spodaj Žingarji (vzhodno. skala Ostrovia 790 m), severno vznožje se imenuje Sine, vzhodno se končuje v čereh Žlihi,⁹ jugovzhodno pa v Sopotniškem Grintavcu 1292 m; ob južnem vznožju leži cerkva Slovenji Plajberg, vzhodno podnožje do Sopotnice se imenuje Pustotà, zapadno do Križnikovega sedla 1083 m pa Gornji Konec. Na južnem pobočju so nekaj kopali svinec v več jamah, po katerih se še danes imenujejo dotični kraji: Kolomajka, Ràškoba, Ràzpotje i. dr.

Polje severno Žingarca se odsekano niža v »Klopcah«, t.j. bregovih, katere je zapustila na sever se odmikajoča Drava. Drava pa oklepa s stranskimi rokavi¹⁰ loge, obrasle z jelševjem (»ovšjem«), ki se imenujejo po bližnjih vaseh: Volinjski,¹¹ št. Janški, Kapelski, Strújski, Résenski Log in Log pod Šarbo.

Iz reza Visoke Zelenice štulijo posamezne čuklje, »Na Možèk« imenovane, 1837 m; na goli severni steni se vidijo posamezni »zelenci«, to so s cretjem obrasle lise. Od višine 1785 m se odcepi na severovzhod daljši rob, ki se dvigne zopet na Pamžev Špic 1577 m, in deli Spodnjo Zelenico, ki vodi v Razórje pod Visoko Zelenico in pod Doličem, od Zgornje Zelenice vzhodno, ki vodi na Pekovo planino in sedlo Zelenica. Sleme od tega sedla do Ljubelja imenujejo domačini Ljubeljšica; iz te se dviga Povna Peč 1502 m, koje zapadno pobočje imenujejo Pinja.

Sleme vzhodno je Grunt; ta pošilja severozapadno rob Na Črneli (ob zapadnem pobočju se vije Ljubeljska cesta) ter drugi rob Tepejovo planino 1344 m in Kosmàtico 1287 m, ki oklepata Špicarjev Graben. Od Rjave Peči 1650 m se odcepi na sever daljši hrbet: Lepi Hriber 1609 m, sedlo na Šavju, Požgàr 1452 m (pošilja zapadno rob na Lužah, južno tega je Hrastnikov Graben, severno pa Petrov Graben), sedlo Strgàvnica, Žerjavov Praprotnik 1499 m, sedlo Oselca 1175 m (zapadno Osvov Graben), Koški Grintavec 1363 m, (nad tem Mala Raven), Nova Gora in Grlóvec 1841 m. Na južnem temenu Grlovca je planina Grebenica, zapadna plat je skoraj navpično odsekana in se v skalnatem grlu zožuje v Kotla; na sever pošilja daljši rob z Borovskim Vrhom 1447 m (tudi Žehtar imenovan) in Humom (Gradšče) 550 m, na vzhod pa se vleče od vrha doli drča Jàneži. Jugovzhodni rob Grlovca zavzema Girsova planina.

Od Rjave Peči vzhodno se razprostira ob severnem pobočju Lókovnikova planina, ob južnem pa planina Korošica, sleme pa se dvigne na Košútico 1966 m; ta vrh se na zemljevidih splošno označuje za Babo,¹² katero ime pa po nazivanju domačinov pritiče edino vzhodnemu sedlu 1708 m. Od Košútice na sever se vleče razčlenjeni hrbet preko Dovjakovega sedla

⁸ Žingarca; nastalo menda iz: Sinjagora — Singerberg — Žingarca.

⁹ Žlih pomeni v narečju v skalo zarezano drvo.

¹⁰ Stranske tokave Drave se imenujejo v narečju: váve (lave), večje tudi: Dravica.

¹¹ Volinjski Log, pripadajoč Volnji Vasi onstran Drave; ta pripadnost in naziv »pod Šarbo« (po skali v Gúrah) dokazuje, da so ti logi ležali nekaj južno Drave.

¹² Bab imamo v našem nazivoslovju gorovja toliko, da ne bo škodovalo, ako se to ime tukaj izloči!

na Lökovnikov Grintavec 1807 m, Zátovec¹³ 1498 m in Konják 1406 m, ob kojega severnem pobočju leži seča Petrovec in kmetija Lökovnika; od Lokovnikovega Grintavca severovzhodno se razprostira Dovjakova in Hajnževa planina Praprotnik 1725 m (južno vnožje Praprotnica), na Hajnžev Hrbet pa se nadaljuje preko Távmarja na Tomaški Vrh 1503 m; zapadno je Majarjev Graben, vzhodno pa Srednji Kot.

Ob Košutici preskoči državna meja preko sedla Babe na greben skoraj 15 km dolge Košute. Celi ta dolgi rez je samo ob Škrbini 1867 m po lovski stezi prehodni, zato poznajo Korošci samo imena za nekatere izrazitejše vrhove: Hudi Turen 2088 m, Mali in Veliki Vrh 2093 m, Košutnikov Turen 2134 m, Tolsta 2057 m in Mala Košuta 1739 m; vse druge višine označujejo po nižje ležečih krajih, tako: Rjavca 1809 m, vzhodno cretje Osrénki, Hajnžev Plaz ob vnožju Malega in Velikega Vrha, Vatelca v steni vzhodno Škrbine. Od višine 2023 m na sever se odcepi hrbet preko sedla Pišenca 1389 m na Kurji in Vovji Rob in Tolsti Vrh 1551 m (na sever jarek Koritnica, severovzhodno Babji Graben) ter preko naselja Raven na vrh Breza. Vzhodno od Pišence tvorijo vnožje Dolgi Plazi, na sever pa se vleče grapa Huda Jama, vnožje višine 2079 m se imenuje Mecésje, na sever pa se vleče Visoki in Nizki (Cerkovski) Rob, ki se končuje v Čelcu. Vzhodno tega roba leži planina Mala Dolina in južno od te Mrzli Log 1364 m, na katerem ima sedaj avstrijsko vojaštvo poletno kolonijo s kasarno in kjer postavljajo tudi turisti večjo kočo. Na vzhodu tega loga se vleče izpod vnožja Košute, Cjajnik imenovanega, hrbet preko sedla Mejnik na Grósovo planino in vrh Plánjava 1531 m, ki pošilja severozapadno rob Zelenec, vzhodno rob Čipra, grape proti severu: Jébovec in Kráglušče. Iz severnega pobočja Košutnikovega Turna štrli ostri rez Vilice, nekoliko bolj vzhodno pa vzporedne Reberne in Vánež.

Tolsta Košuta odpada strmo v Melèh proti sedlu Potok 1406 m, nakar se sleme zopet dvigne na Kališnikovo Povne 1568 m in Režovnikov Vrh 1514 m ter se vzhodno nadaljuje na Malovršnikov Vrh 1260 m (južno grapa Suhi Potok), severno pa preko Molèžnikovih Plánjav na Sedelce 1164 m in Šajdo 1069 m ter odtod na Kravji Vrh in Visoki Obir.

Severno temu pogorju je postavljen razčlenjeni sklop Žetič; Žetiče 1922 m pošiljajo vzhodni rob na Medvedjo Raven in Krivo Peč 1628 m, jugozapadno Trebje 1289 m in Kledvo 1149 m, zapadno sedlo Vrata 1376 m in vrh Javornik 1690 m; južno Vrat je pobočje razoral jarek Kridanek do Vabúcnikovega Grabna, severno pobočje pa zavzema Ravenska planina, ki prehaja vzhodno v jarugo Klešče in Hudi Rov. Od Javornika se severozapadno se onstran sedla Koce 1360 m dviga Macna 1620 m s kapelico Sv. Ane 1534 m, severovzhodno pa se vleče hrbet preko Križnega in Mičnega Vrha na Črni Vrh 1685 m.

Vodovje: iz Medvedjega Dola priteče Bistrica, ki izvira pod Stolom in prejme pri elektrarni pritok Strúgarico ter se nato ob Metju izvije iz soteske med Mačenskim in Psinskim Vrhom; manjši potočki dotegajo Dravi z nadaljnega pobočja; tako: Psinski in št. Janški potok, Strúga iz grape Babnjak pod Žingarji, potoček iz jarka Mevnjak pod Ostrovice; Ljubeljska Bo-

¹³ Zátovec pomeni v narečju tilnik (zatiljak). Gotovo je tudi nemško ime Sättnitz za višavje južno Celovca (ki ga Slovenci danes imenujejo Gúre) nastalo iz slov. Zátovnica — manj verjetno iz besede Zadnjica!

rovnicca s pritoki iz Brod, prejme ob Sopotnici Žabnico izpod Vrtače (izvira iz morskoga očesa Jezerce, se prebije ob šumu¹⁴ med skalami Pošine in Sopotniškega Grintavca), nakar prereže v globokem debru Za Čepo¹⁵ pečine med Žingarco in Grlovcem in prejme še potoček iz Kotel pod Grlovcem; Bajdiška Borovnica se steka iz pritokov iz Žerjavovega in Majarjevega Grabna tako zvanega Zvrhnjega Kota iz Srednjega Kota (iz Gošče pod Košuto), nakar vstopi ob Velikih Vratih v sotesko Smolovnice,¹⁶ katero zapusti pri Malih Vratih, prejme ob Taboru pritok iz soteske Za Brezo, ki se steka iz potočkov iz Hude Jame, Male Doline, Babjega in Vabucnikovega Grabna, ter se potem izvije ob Ježi iz debra med Grlovcem in Macno; Kočuški potok priteče izpod Toplaka pod Črnim Vrhom; Hmeliška Borovnica¹⁷ izvira v Spletišju pri Košutniku, prejme pritok izpod sedla Potok, iz Pologa (južno vznožje Žetič) ter izpod Šajde, preseka ob soteski Vérače skalovje med Žetičami in gromado Obirja, nakar prejme še Suho iz Hudega Rova.

Opomba. Z dodatkom o naseljih v tem delu Karavank bo spis v 1. številki prihodnjega letnika končan.

Kotiček

Pismo odgovornega urednika:

»Blagorodni gospod urednik!

Ali ste že slišali, da je prišel odgovorni urednik kakega lista v mučni položaj, da bi moral samega sebe tožiti za razžaljenje časti? Najbrž še ne. Glejte, gospod urednik, jaz sem zdaj v tem položaju.

V oktobrski številki Plan. Vestnika me je namreč opisovalec svoje planinske obleke jako razžalil; kajti dolži me, da sem se zlagal, ko sem trdil, da sem šel skozi Simplon peš. To je očitna krivica, da ne rabim hujšega izraza. Vsi letniki »Vestnika« so priča, da jaz o kaki pešhoji skozi Simplon nisem nikjer pisal.

Sploh pa ve g. Jožef Zazula o meni več nego jaz sam. Tako piše o neki klofeti, da se mi je izneverila, da sem jo nazaj dobil in jo zdaj zopet nosim. Od vsega tega je samo to res, da sem zgubil klofeto. Dobil je pa nisem nikdar nazaj in zato hodim že več ko dvajset let gologlav po planinah.

Jaz sicer ne bom tožil »Vestnika« zaradi »klevete«, ker bi bil potem jaz sam kot odgovorni urednik obsojen zavoljo zanemarjanja uredniških dolžnosti, prosim pa, da to pismo objavite, to pa kjer hočete, čeprav na platnicah.

Sedaj pa še nekaj.

Jožef Zazula hvali svojo planinsko opravo kot jako prikladno. To je po mojem mnenju prav tak anahronizem, kakor če bi kdo razpravljal, kakšni konji so pripravni za — avtobus.

Planinska oprava povojnega modernega planinca se pričinja in neha pri okovankah; kajti poleg teh ima tak turist na sebi samo še kopalne hlače.

Razločujem pa moderne planince v spodobne in nespodobne.

Spodobni planinec hodi »planinsko« opravljen samo v neobljudenih krajih. Ko pa pride n. pr. blizu Kredarice, Stare Fužine, Zlatoroga itd., izvleče iz nahrbtnika planinsko obleko in stopi med ljudi lepo dostojno oblečen.

¹⁴ Šum, nemško Tschankofoll.

¹⁵ Čepa (= kepa) je skala, štrleča iz pobočja Žingarce pri Sopotnici.

¹⁶ Smólje pomeni v narečju brinje (smólovec = brinjevec).

¹⁷ Potok Borovnica je nekdanji deželni posest Humberške od Ženeške gosposke; zato je bilo ribljenje v njem prosto; vsled tega ime Freibach, ki ga sedaj tudi Slovenci navadno rabijo.

Nespodobni planinec pa prikoraka mogočno n. pr. v »Zlatorog«, prav med obedom, sede na stol in se razstavi v »krasu« svoje »planinske« toalete.

Prevzetno in zaničljivo se ozira po dolinskih filistrih, kakor bi hotel reči: »Kdo izmed vas se more ponašati s tako ožgano kožo, in kdo izmed vas diši tako prijetno po znoju?«

Jaz vas pa vprašam, dragi planinski — sotrpini: »Kdo izmed vas si šteje v čast, da ga prištevajo nespodobni planinci med svoje?« — —

In še nekaj, gospod urednik, ta bo pa resna. Dolgo sem premišljeval, ali bi to zapisal ali ne. Toda vest mi pravi, da moram to storiti, ker odgovarjam za vsebino »Vestnika« vsem oblastim, zemeljskim in — nebeškim.

V julijski številki »Vestnika« poveljuje g. Kajzelj malo preveč nevarnost. Jaz bi bil dotične stavke črtal; kajti mladega, neizkušenega človeka tako hvalisanje lepih spominov po prestani nevarnosti lahko zavede, da se poda v nevarnost, kateri ni kos in ji podleže.

Smilijo se mi matere, kadar so noč in dan v skrbeh za svoje fante, ki »iščejo nevarnosti« v gorah; smilijo se mi starši, ki nimajo od sina edinca drugega kakor grob, kamor si hodijo tešit žalost...

Odgovorni urednik.«

Obzor in društvene vesti

Redna skupščina celotnega Slovenskega Planinskega Društva

se je vršila v nedeljo, dne 26. oktobra 1930. v mali dvorani Celjskega doma v Celju. Vršiti bi se morala po pravilih že spomladi, a se je zaradi nastalih motenj v Osrednjem Odboru in zaradi obilnega dela, ki so ga imeli preko poletja vsi odbori, preložila na jesen.

Na skupščini je bilo osebno navzočih in s pooblastili zastopanih 191 delegatov, in sicer za osrednje društvo 78, za podružnice 113 delegatov.

1.) Zborovanje je vodil predsednik dr. Tomišek Fran, ki se je ob otvoritvi spominjal težkih časov, ki jih je živelo slovenstvo v Celju do prevrata. Izrazil je veselje, da je potem Celje v narodnem oziru napredovalo tako, da se more skupščina vršiti prav v Celjskem domu, ki je bil postavljen kot trdnjava nemštva. SPD se je vedno udejevalo kot nacionalno društvo; tako ostane tudi naprej. Spominjal se je težkega, a uspešnega narodnega dela, ki ga je vodila v tej pokrajini posebno Savinjska podružnica, da je tudi na zunaj ohranil lepe Savinjske Alpe naši narodnosti. Na čelu podružnice je ves čas stal Fran Kobek, ki je priboril v Savinjskih Alpah za naše društvo vse lepe ondote naprave; ker je letos preminil, naj počasti skupščina enodušno tega našega odličnega planinskega voditelja. Splošno odobravanje — delegati vstanejo.

Predsednik imenuje za zapisnikarja g. dr. Stanovnika Aleša, za overovatelja zapisnika pa gg. prof. Mlakarja in nadzornikovega namestnika Pučnika ter prehaja na dnevni red.

2.) O delovanju osrednjega društva poroča predsednik sam, pozivljajoč se na poročilo, podano na letošnjem rednem osrednjem občnem zboru. Tam omenjena popravila Aleksandrovega in Triglavskega Doma so sedaj vsa izvršena, izvršen je že tudi prizidek nove kuhinje pri Staničevi koči; pravkar so dokončana znamenita zavarovana pota na Rjavino, Urbanovo Špico in Cmir; planinska pota so se povsod popravila. Nove naprave so zahtevale velike gmotne žrtve, tako da društvo lansko leto izkazanega dolga še ni moglo zmanjšati.

3.) Za podružnice je po njih dogovorju poročal nadzornik dr. Senjor. Omenil je pridobitev novih postojank na Pohorju, Kozjaku in Boču ter najlepše

delo Savinjske podružnice — Kocbekov Dom. Poročal je o nekajih nedostatih, ki jih je v posameznih kočah opazil, večinoma pa je našel koče in oskrbo v redu; kot razveseljivo je poudarjal lepo napredovanje prometa v naših Alpah. Zelel je, da bi mu naj podružnice redno in točno o svojem delovanju poročale. Omenjal je veliko škodo, ki jo ima društvo, ker so člani izgubili ugodnost 3kratne polovične vožnje na leto in izrazil željo, naj bi se Jugoslovanski Planinski Savez preorganiziral tako, da bi dobil stalen sedež, najboljše v oni pokrajini, kjer je turistika najbolj razvita, to je v Dravski banovini.

Za Trboveljsko podružnico je poročal načelnik g. Beg Ante o pripravi za novo kočjo na Mrzlici; obžaloval je, da se je brez potrebe v Trbovljah ustanovilo planinsko društvo »Prijatelji prirode«, ko nima naše društvo nič višje članarine in ko imajo pri nas pristop brez razlike vsi stanovi.

Načelnik Tržiške podružnice g. Lajovic Albin je poročal o napravi zavarovane poti na Veliki Vrh v Košuti, in je pojasnil spor glede te poti, ki je nastal z lastnikom Friderikom baronom Bornom.

V debati je g. Hrovatin pojasnil potek našega stremljenja za doseg voznih olajšav.

4.) Nadaljnja točka dnevnega reda je bila določitev smernic za delovanje celokupnega društva.

Prvi se je oglasil k besedi g. dr. I. C. Oblak, ki je naglašal, da so smernice za bodoče delo že vsebljene v programu, ki ga zastopa Planinski Vestnik. Pod uredništvom dr. Tomiška Josipa se je Planinski Vestnik tako lepo razvil, da velja za najodličnejšo slovansko planinsko revijo. Zato je bilo neupravičeno, da se je pri letošnjem rednem osrednjem občnem zboru sklenilo, da se prenese uredništvo Planinskega Vestnika iz Maribora v Ljubljano ter s tem uredništvo odvzame sedanjemu zaslužnemu uredniku. Zato predlaga, da naj sklene skupščina, da ostane uredništvo Planinskega Vestnika neizpremenjeno.

G. dr. Tuma Henrik je nasprotno naglašal, da je nujna potreba, da se preseli uredništvo iz Maribora v Ljubljano, ker je v Ljubljani pri rokah knjižnica in drugi pomočki. Smatral je, da skupščina ni pristojna izpremeniti tozadevni sklep osrednjega občnega zbora, ker je Planinski Vestnik last Osrednjega Odbora. Združenim odsekom, katere on zastopa, je pripisoval pomen, češ, da so imeli veliko sej in izgotovili važne predloge, kakor glede hišnega reda, pravilnika za gorske vodnike in pravilnika za rešilne postaje.

Glede Planinskega Vestnika se je razvila živahna, večkrat burna debata, v kateri so dr. Senjor, dr. Oblak in profesor Mlakar naglašali, da je kljub temu, da Osrednji Odbor izdaja in upravlja društveno glasilo, vendar Planinski Vestnik glasilo celotnega društva, vsled česar ima skupščina pravico o njega uredništvu sklepati. Ko je bil sklenjen konec debate, je bil sprejet predlog dr. Oblaka, da ostane uredništvo Plan. Vestnika pod sedanjim urednikom še nadalje v Mariboru.

Glasovali so za predlog dr. Oblaka vsi delegati podružnic in tudi večina delegatov osrednjega društva. S tem je bil torej potrjen sklep, ki ga je v istem smislu že tudi storil Osrednji Odbor.

5.) Nato je predsednik dr. Tomišek Fran reagiral na izvajanje dr. Tume glede združenih odsekov:

Ti odseki so bili na predlog dr. Tume pri občnem zboru leta 1929. izvoljeni in na lanski skupščini jim je bilo posebej odkazano delo. Za časa lanskih nesreč so sestavili načrt pravilnika za rešilne ekspedicije, toda ne da bi pritegnili zastopnika Triglavske podružnice, kakor je bilo na zadnji skupščini sklenjeno. Sploh pa načrt ni bil sprejemljiv. Zato je on — predsednik — sam sestavil načrt za organizacijo reševalnih odsekov in rešilnih ekspediciij, ki se je oziral tudi na

podružnice. Tudi naš stari reševalni odsek je sestavil svoj načrt in vsi ti načrti so bili predloženi v poštevh prihajajočim gorenjskim podružnicam, ki so na osnovi predsednikovega načrta svoje predloge letos po občnem zboru izdelale. Nato je ponovno sklepal Osrednji Odbor in končno Širši Osrednji Odbor, ne oziraje se na združene odseke. — Kaj drugega združeni odseki skozi celo lansko leto in notri do tik pred letošnjim rednim občnim zborom niso izvršili. Šele neposredno pred občnim zborom so predložili načrt za novi hišni red in pravilnik za gorske vodnike. Načrt za hišni red je pravzaprav naš stari hišni red, a izpopolniti ga je moral še Osrednji Odbor in Širši Osrednji Odbor. Radi ureditve vodništva se pa je Osrednji Odbor že 30. januarja t. l. obrnil do banske uprave in stavil svoje predloge glede izdaje nove naredbe za gorske vodnike in glede pristojbin za vodnike in nosače. Pravilnik za gorske vodnike in tozadevna tarifa, ki so jih združeni odseki predložili, sicer niso bili sprejemljivi, motili so pa, ker jih je nekdo preložil banski upravi, izdajo naredbe za gorske vodnike: dobili smo namreč pred kratkim od banske uprave precejšnjo kritiko tega pravilnika. Sicer pa je rešeno, kar so odseki predložili. Ko so si hoteli združeni odseki lastiti pravico, da zapovedujejo Osrednjemu Odboru in da naj bodo pritegnjeni k sejam, zastopa on kot predsednik stališče, da je to popolnoma proti pravilom, ker je društvena uprava po pravilih poverjena edino odboru in nosi odbor vso tozadevno odgovornost. Zato prosi, da skupščina odobri to njegovo stališče, da se razrešijo združeni odseki.

Skupščina je stališče in predlog predsednika osvojila z veliko večino. Glasovali so za to vsi delegatje podružnic in večina delegatov osrednjega društva.

6.) Članarina se je soglasno za bodoče leto zopet določila, kakor doslej, po 25 Din za članarino in 10 Din za vpisnino.

7.) Na predlog dr. Senjorja se je prispevek, ki ga naj podružnice plačujejo Osrednjemu Odboru za društveno upravo, določil na 250 Din za vsakega podružnika. To se je sklenilo s poudarkom, da se ne sme nobena podružnica odtegovati plačilu ali moledovati za popust in odlog plačila, in s pristavkom, da Osrednjega Odbora ne zadene kako povračilo za potovalne stroške, ki nastanejo za nadzornika ali za člane ŠOO.

8.) Za delegata našega društva pri kongresu Jugoslovanskega Planinskega Saveza se na predsednikov predlog določita gg. Hrovatin Makso in dr. Senjor Davorin. Na kongresu naj bi se skušalo doseči, da bi bil sedež zveze stalno v Ljubljani.

9.) Volitve. Za nadzornika se zopet izvoli g. dr. Senjor Davorin, za njegova namestnika dr. Šnuderl Maks in Pučnik Albert; za poverjenike podružnic pri ŠOO se izvolijo gospodje: Tillér Fran, Lajovic Albin, Šetinc Ivan, Ule Jakob, Beg Ante, za namestnike pa Mayr Rici, Podboj Fran in Müller Janko.

10.) Samostojni predlogi: a) Predlog Mislinjske podružnice, da naj se ji izroči Uršulska Koča na Plešivcu v last, je bil po pojasnilu g. dr. Senjorja umaknjen. — b) Mariborska podružnica je predlagala, da naj Širši Osrednji Odbor pripravi načrt za izpremembo pravil celotnega društva, ki se potem predloži občnim zborom in skupščini v sklepanje. Vodilna misel za nova pravila bi bila ta, da se za Ljubljano osnuje posebna planinska podružnica, osrednje društvo pa ostane neizpremenjeno kot vrhovna reprezentanca SPD, ki tudi obdrži vso sedanjo imovino osrednjega društva (knjižnico, koč, domove itd.). Predlog se je soglasno sprejel. Predsednik je pri tem opozoril, da bo treba še mnogostranskega študija, preden se izdela načrt, ki bo zadovoljiv za podružnice in osrednje društvo.

11.) Pri slučajnostih je poročal predsednik dr. Tomišek, da smo dobili poročila, da neka nemška planinska društva ne priznavajo našemu društvu recipročnih ugodnosti v planinskih kočah. Nastane vprašanje, ali naj kljub temu člani nemških planinskih društev pri nas uživajo vse ugodnosti, kakor lastni člani. Skupščina sklene soglasno, da se dovoli znižana vstopnina in prenočnina le tistim nemškim društvom, ki bodo nam nudile enake ugodnosti.

Nato je bilo zborovanje zaključeno.

»Dovški Križ«. V 11. številki se na strani 264. v razlagi priložene slike vztraja pri tem, da je Dovški Križ koto 2646 m, dočim ima dr. Tuma v »Imenoslovju« in takisto v pravkar izdanem »Toponomastičnem zemljevidu skupine Triglav — Škrlatica« za isti vrh (2646 m) ime »Visoki Vršič Rokava«. — V posebnem dopisu (10. nov.) pa zavzema g. dr. Tuma zdaj tole stališče: »Dovški Križ« je njemu prej ko slej vrh 2531 m, češ, Mojstranci poznajo zanj le to ime in je ta vrh pristopen in viden le z mojstranske strani. Martuljčani, ki ne vidijo pravega Dovškega Križa, pa imenujejo s tem imenom koto 2509 m (to pa je »Vrh Oltarja«). Za sporno koto 2646 m predlaga zdaj dr. Tuma: »Veliki Dovski Vršič«, za 2621 m pa: »Mali Dovski Vršič; ti imeni so bili prevzeli češki turisti od trentarskih vodnikov.

Za isti vrh je torej predlagano tretje ime.

Sploh je Imenoslovje v skupini Škrlatice in Martuljka res v zmedi: dr. Kaltenegger si v »Hochturistu« pomaga tako, da navaja vzporedno vsa imena. Nam pa ne kaže drugega, kakor da se sestanejo vsi poznavalci in se končno zedinijo za imena, ki naj bodo potem obvezna. Pri tem se bodo morale varovati prav tako pravice tradicije kakor uvaževati nove — toda le zanesljive — ugotovitve na licu mesta in s pomočjo večjih domačinov.

Kako Italijani cenijo svoje alpiniste. — Trije alpinisti, Elena, Giuliano in Soria so zmagali severno steno Corno Stella. Takoj, ko se je to izvedelo, je o uspehu izvestil predsednik podružnice v Cuneo ekscelesco Angela Manaressi, predsednika Ital. Alpskega kluba; ta jim je telegrafično sporočil: »Z največjim entuziazmom izpolnjujem prijetno dolžnost, da Vam, predragi prijatelji, izražam ves ponos naše podružnice, ki vas ima za odlične člane in vpoštevava veliko čast, ki ste jo storili društvu. Ne, da bi se izkazovali, ampak navdahnjeni po svoji veliki strasti, ste izpolnili in še izpolnjutete samozavestno čine, vredne Vaše največje skromnosti, Vaše vrline in Vaše zvestobe.« — Tako v Italiji, kako pa pri nas? ...

To vest smo posneli iz oktobrske številke »Rivista mensile«, italijanskega alp. kluba.

Zopet nesreča v Triglavski steni (Voj. Avakumović). — Iz poročila reševalne ekspedicije v Mojstrani posnamemo: Dne 11. avgusta so odšli iz Aljažvega Doma v Vratih v slovenski smeri Triglavske stene gg. Karel Biško, Jože Batis in tehnik Vojislav Avakumović iz Zemuna, ki se je onimā dvema pridružil, prišedši z Jalovca. Pri vstopu v steno so dohiteli še tri turiste, novince v steni. Skupno so plezali. Prišli so nekako v višino četratine stene do takozvanih »Belih Plati«. Tam so mesto na desno, kjer je pravi prehod, zavili na levo, koder je na videz lažje. Tam se je povzpel Avakumović preko gladkih plošč; po mokrih ploščah so mu drčale slabe plezalke in mu je na tem mestu izpodrsnilo, roke so mu kmalu odpovedale, zdrsnil je po ploščah, se lovil med drsenjem, dokler ga končno ni obrnilo in je preko »Plati« padel v položen žleb, kjer se je ujel. Zdrsnil je po cenitvi rešilne ekspedicije 20—22 m, padec pa zato ni bil tako hud, ker je le

drsel, ne pa prosto padal. Potolkel se je po obrazu, vendar tu brez resnejših posledic — desno nogo pa si je hudo poškodoval. Tovariši so ga za silo obvezali; v Vrata pa je odšel g. Karel Biško s še enim tovarišem in tam obvestil ob 7. zvečer oskrbnika o nesreči, ki je to vest takoj odposlal v Mojstrano. (Ostali trije so ostali čez noč v steni pri ranjencu — Jože Batis mu je vso noč opiral ranjeno nogo v primerni legi, da je ranjenec lažje prenašal bolečine.)

G. Gregor Lah je takoj sklical mojstransko rešilno ekspedicijo. Obvestili so telefonično tudi Jeseničane in po prihodu večernega vlaka v Mojstrano so odšli v Vrata reševat ponesrečenca: Joža Čop, Miha Potočnik, Matevž Frelih, Gregor Lah, Janez Hlebanja, Feliks Zima, Janez Polda, Albin Čop, Hinko Jeklic, v lovski koči so pozvali še vodnika Janeza Koširja.

Ob 5. zjutraj so odšli v steno: oba Čopa, Potočnik, Hlebanja, Frelih, Košir in Biško, a Lah, Zima, Polda in Jeklic so oskrbeli vse potrebno in prinesli pod steno, kjer so počakali na ekspedicijo, ki je bila v steni. Plezalci so prišli okrog 7. ure do ponesrečenca, so ga prevezali, mu nudili okrepčila, ga navezali na vrv in začeli spravljati v dolino. Ob ½1. so plezalci prišli s stene na prodišče, kjer so jih že čakali z nosilnico in okrepčili. Pod steno so ranjenca naložili na nosilnico in ga prinesli po trdi in težki hoji v dolino, kjer je že čakal voz in ga odpeljal v Mojstrano. V Mojstrani sta nudila prvo zdravniško pomoč ponesrečencu gg. dr. Kogoj z Jesenic in dr. Vitauš iz Zagreba, ki je v Mojstrani na letovišču. Sreča je bila, da je bil takoj na razpolago avto, kij je Avakumovića odpeljal na Jesenice, od koder ga je njegov spremljevalec Jože Batis spremil z vlakom v ljubljansko bolnico in od tam v Leoninum. Poškodbe desne noge so se izkazale kot opasne.

Dr. Henrik Tuma, Pomen in razvoj alpinizma. Cena vezani knjigi je 120 Din, nevezani 100 Din. S tem popravljamo napoved v zadnji številki in priporočamo to znamenito delo kot božično darilo. — Ocena bo izšla prihodnjič.

Naše slike. — Visočica v Velebitu. — Slika kaže eno najlepših gor v Velebitu v verigi takozvanega »Južnega Velebita«, in sicer od liške (Gospiške) strani. Na tej strani segajo krasni gozdovi, v veliki meri še neizkoriščeni, deloma pragozd, visoko do pod vrhov. V ospredju vidiš značini kraški teren z vijugastimi vodotoči. — V celoti pa ti tudi iz slike odseva ona veličastna velebitska mirnost in samota, ki nam jo tako toplo čustveno in živo-nazorno razodeva obširni dr. Oblakov spis.

Vsebina: Dr. Jos. C. Oblak: Velebit (str. 265). — Viktor Pirnat: Po Gorjancih (str. 270). — Maks Iglič: V neurju preko Szalayevega grebena Turske gore (str. 275). — V spomin Franu Kocbeku (str. 278). — Dr. J. Šašel: Imenoslovje Koroških Karavank (str. 279). — Kotiček: Pismo odgovornega urednika (str. 283). — Obzor in društvene vesti: Skupščina SPD (str. 284). »Dovški Kri«. Kako Italijani cenijo svoje alpiniste. Nesreča v Trigl. steni (str. 287). Dr. Tuma, Pomen in razvoj alpinizma (str. 288). — Naše slike (na prilogi): Visočica v Velebitu.

»Planinski Vestnik« izhaja 12krat na leto in stane v tuzemstvu za celo leto Din 40.—, za inozemstvo Din 60.—. — Naroča, plačuje, reklamira se pri Osrednjem Odboru SPD v Ljubljani. Rokopisi, sploh spisi in poročila za natis se pošiljajo na naslov: Dr. Josip Tomižšek, gimn. ravnatelj v Mariboru.

Za uredništvo odgovarja: Janko Mlakar, profesor v Ljubljani. — Izdajatelj: Slovensko Planinsko Društvo v Ljubljani; njegov predstavnik je dr. Fran Tomižšek, odvetnik v Ljubljani. — Tisk tiskarne Makso Hrovatin v Ljubljani. (Priloge slik tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani.)

Visočica v Velebitu (1619 m)

Foto dr. I. Gojtan, Gospić

Vabilo naročnikom in sotrudnikom

»Planinskega Vestnika« za leto 1931.

Končali smo 30. letnik, stopamo v četrto dekada in ugotavljamo isto dejstvo kakor lani:

Dobršen del prosvetnega razvoja in napredka našega naroda je prikazan v dolgi vrsti teh knjig, katerih vsaka polaga obračun za svoje leto. Zbirka vseh letnikov je že postala knjižna dragocenost, mnogi spisi so edini svoje vrste, celota pa zbuja budno zanimanje prav tako strokovnega motrilca kakor običnega bralca.

Kot »glasilo« Slovenskega Planinskega Društva v tesni zvezi z našim društvom in njegovim pokretom, je sledil in sledi Vestnik vidno, dasi oprezno, prirodni evoluciji planinstva pri nas in drugod, ter našega društva previdni prilagoditvi novim strujam: od veselega, često naivnega in vriskajočega navdušenja planinskih romantikov in posvetnjakov do zavestnega, na eni stani znanstvenega, na drugi plati eminentno estetičnega presojanja in uživanja planinstva in sploh prirode, a naпослед že blizu do tistega planinstva, ki je samemu sebi namen. Koliko struj — a za vsako je prostora in prostorčka v našem Vestniku, ki skuša doumeti vsak pokret na torišču planinstva in mu priznava kot pojavu človeške individualnosti upravičenost do obstoja, da le ne zabrede v skrajnosti in v domnevano izključnost svojih pravic.

Nad 30 let zgodovine nele slovenskega planinstva, ampak slovenstva — s prav posebnega vidika na razmerje do naše prirode in domačije — je zabeležene v teh letnikih, na zunaj in na znotraj s stalnim napredkom.

Da so letniki nastali toliki in taki, je zasluga našega Planinskega Društva, ki v težkih časih ni popuščalo v svojih načrtih; je zasluga naših požrtvovalnih sotrudnikov, ki, ne računajoč na slavo ali zaslužek, svoje telesno in umstveno delo žrtvujejo v prid stvari, naroda, domovine; in je zasluga zvestih naročnikov, ki so se oklenili Vestnika vsaj v tolikem številu, da mu je zasiguran — kajpada le — skromen obsto.

Osrednji Odbor SPD bo naš Vestnik izdajal še naprej. Srčno vabljeni so dosedanji marljivi sotrudniki, da mu ne odpovedo svoje pomoči; saj so med njimi — bodi njim in Bogu hvala! — taki odličnjaki, ki ga, trajno mladostni, podpirajo leto za letom, najzaslužnejši že izza početka; pridružili so se in pridružujejo se še stalno novi, zanesljivi in trudoljubivi, in njih število naj rase: kdor o naši snovi kaj ve in zna povedati (koliko je takih!), naj to tudi hoče — dobrodošel bo, pa naj prihaja od leve, desne, od srede. — Takisto vabimo naročnike, stare, da ostanejo sebi in nam zvesti, nove, da omogočijo našemu Vestniku nov razmah kot odziv na nove misli in potrebe. Zlasti bo Vestnik še izdatneje, kakor že itak doslej, zastopal idejo jugoslovanstva v planinstvu.

*

Planinski Vestnik bo izhajal kakor doslej 12krat na leto v istem obsegu in bo prinašal v vsaki številki izvirno umetniško prilogo: sliko iz naših gora.

Naročnina mu ostane neizpremenjena, to je: za tuzemstvo na leto 40 Din, za inozemstvo 60 Din. Naroča se pri Osrednjem Odboru SPD v Ljubljani, ki dopošlje položnico poštne hranilnice.

Uredništvo in Osrednji Odbor SPD.